

RECERCA FONAMENTADA

Chantal Poch i Rodrigo

“L’acadèmia i la cultura comercial han esdevingut d’alguna manera aquests mecanismes gegantins de mercantilització que drenen el pes i el color dels avenços més radicals. És una inversió surrealista de la mort per negligència que matava l’art premonitori. Ara l’art premonitori pateix mort per acceptació.”

David Foster Wallace

Caldrà que l’aspirant presenti una memòria amb tots els ets i uts del seu objecte d’estudi.

Si l’aspirant fos tan amable d’encapçalar-la amb un títol

“Racionalitzacions poètiques de la fe en el cinema contemporani”

CITA INICIAL (pobre d’aquell que no inclogui, a l’inici d’un text acadèmic,

un petit coixí de mots, si pot ser amb sotasignat de certa reputació

—com si Buñuel certifiqués la qualitat del text a la cua— “A més, treballo en cinema, una màquina de manufacturar miracles”, Luis Buñuel¹

Més tard, els coixins s’inflaran i les manques discursives vestiran plomes.

PLANTEJAMENT Entenia Agamben la terminologia com a moment poètic del pensament²

Fent-ne cas, no és casual el títol d’aquesta proposta. Si bé emprar “representació”

l’hagués escurçat i espolsat d’acusacions de petulància, colora el mot un cert matís

d’artifici, posada en escena. “Racionalització”, entendran, indica contenció; un intent de processar el que escapa del nostre enteniment.

La fe queda fora de la pròpia experiència: no és tristor ni ràbia, no és enamorament

—bonic l’apunt de Freud sobre un amic que la veia com una sensació

que “mai havia patit” però de segur “oceànica”³—

i, així i tot, quina emoció les escenes que la plasmen!

Quin encant la llum al rostre de la Falconetti per a Dreyer! Parlem, crec, del goig del misteri.

¹ PÉREZ TURRENT, Tomàs; DE LA COLINA, José; LENTI, Paul; DURGNAT, Raymond. *Objects of desire: conversations with Luis Buñuel*. Venècia: Marsilio, 1994.

² AGAMBEN, Giorgio. *¿Qué es un dispositivo?* Barcelona: Anagrama, 2005.

³ FREUD, Sigmund. *Das Unbehagen in der Kultur*. Frankfurt: Fischer, 2007.

Racionalitzacions, s'especifica, poètiques. S'ha optat per aquest adjectiu entenenent per poesia una mirada al món a través de metàfores: tenint en compte que l'interès de la proposta s'inclina més cap al cinema que la religió, jutjo necessari especificar la importància de les metàfores en el pas de la fe a la pantalla.

El terme l'agafo prestat d'una introducció que Charles Tesson fa a un compendi d'articles de Dreyer⁴, on em cridà l'atenció per paradoxal –pot la poesia ser racional?–

i, després, per la seva adequació: “racionalitzacions poètiques de la fe”, i és clar, formes de processar la fe amb metàfores cinematogràfiques.

–Més enllà d'això, es tracta d'un títol ambigu: es refereix a com es representa la fe, coma, en el cinema contemporani? O a la fe en el cinema mateix?

Però la indefinició poètica permet el paral·lelisme.

Dirà Deleuze: “És innegable que el cine va tenir des dels seus inicis una relació particular amb la creença. Existeix una catolicitat del cinema [...]. No hi ha al catolicisme una gran posada en escena, i no hi ha en el cinema un culte que pren el relleu de les catedrals?”⁵

(MOTIVACIONS PRINCIPALS: Quan, de nena, entre rebequeries vàries, mons pares em duien a missa, tot allò que em sacsejava tenia a veure amb la configuració d'una estètica particular de vitralls fusta mirra alçada vernís)

La imatge del cinema és sagrada *per se*: s'hi recrea el món, com per un demiürg.

L'espectador és a aquest món el que el creient al diví

i, en ambdós casos, imatge = intermediari

Carl Gustav Carus, referint-se a les pintures de Friedrich:

“si l'art ens sembla mediador de la religió és precisament perquè ens ensenya a reconèixer i aproximar-nos a l'ànima del món, a la seva força primordial”⁶.

Justificació per al departament: la relació amb les imatges, aquí, és més estreta que enlloc.

(Després de l'estrena de *La última temptació de Crist* el 1988, Schrader, d'origen

---

⁴ DREYER, Carl T. *Reflexiones sobre mi oficio. Escritos y entrevistas*. Barcelona: Paidós, 1999.

⁵ DELEUZE, Gilles. *La imagen-tiempo*. Barcelona: Paidós 1987.

⁶ CARUS, C. G. *Cartas y anotaciones sobre la pintura de paisaje*. Madrid: Visor, 1992.

protestant, va comentar com no el considerava un film sagrat sinó un *thriller* psicològic perquè l'ús d'imaginari gràfic eliminava el sentiment sagrat; Scorsese, catòlic, veia aquest ingredient gràfic com a inevitable⁷) Però, suposo, parlar de cine cristià o musulmà és absurd⁸.

L'ENLLÀ (plasmació en pantalla del sagrat, la divinitat, allò invisible)

L'arbre de la vida (2011, Terrence Malick)

Fellona, la llum retalla figures

car no les coneix ni ens les fa conèixer.

Sols és una dansa cega. Dansa d'amor i família.

Devi (1960, Satyajit Ray)

La fosca espetega paus. Palpa l'anyell que pintares en somnis:

s'esmuny com l'esper s'esmuny pels carrers recordats.

Pela'l i trama antifàços de llana: saps sons a ennoblir.

Que difícil és ser un Déu (2013, Aleksey German)

Entorn putrefacte desarmat de

Walter Benjamin: l'aparició irreplicable d'una llunyania per propera que pugui ser⁹

Kant: el sensiblement infinit¹⁰

Schiller: la naturalesa en aquells dels seus fenòmens que porten la idea d'infinitud¹¹

Xopem-nos de fang semiòtic!

Segons el dret romà les coses sagrades pertanyen als déus.

Diu Agamben –després d'un glop d'aigua– que és una separació qui crea la religió.

“A través de la sostracció d'elements de l'ús comú

per transferir-los a una esfera separada”¹².

Cinema.

L'AQUÍ (construcció de la persona o comunitat creient)

Ida (2013, Pawel Pawlikowski)

---

⁷ BLAKE, Richard A. *Redeemed in blood*. *Journal of Popular Film & Television*. Vol. 24. Issue 1, 1996.

⁸ SCHRADER, Paul. *Transcendental Style in film: Ozu, Bresson, Dreyer*. Nova York: Da Capo, 1972.

⁹ BENJAMIN, Walter. *L'obra d'art en l'era de la seva reproductibilitat tècnica*. Barcelona: Edicions 62, 2011.

¹⁰ KANT, Immanuel. *Kritik der Urteilskraft*. Leipzig: Reclam, 1986.

¹¹ SCHILLER, Friedrich. *Über das Erhabene*. Recuperat de

gutenberg.spiegel.de/buch/ueber-das-erhabene-3301/1.

¹² AGAMBEN, Giorgio. *¿Qué es un dispositivo?* Barcelona: Anagrama, 2005.

Jaguda al costat del seu enamorat, a una novícia li és ofert el matrimoni.

Somriu a la proposta, però retorna al convent. Dirà Kierkegaard:

“mentre que un heroi tràgic renuncia al particular en pro de l'interès general, el cavaller de la fe, sabent tot allò de bo que té el general, hi renuncia pel particular”¹³

Un somriure delata Ida.

“[...] *make imaginary puissant* [...] *'tis your thoughts that now must deck our kings* [...] *turning accomplishment of many years into an hourglass*”¹⁴.

Creient, boig i espectador es troben en un estat de suspensió de la incredulitat.

Joana d'Arc, boja o creient? Compta els fils que t'uneixen al seu rostre.

Dirà Kandinsky: “*La vida espiritual és un triangle que es mou amunt. A vegades a l'extrem del vèrtex més alt s'hi troba un home sol. La seva contemplació joiosa és igual a la seva incommensurable bellesa interior. Els que estan més pròxims a ell no el comprenen: l'anomenen boig o farsant*”¹⁵.

En un intent per aproximar al públic un ésser sagrat els cineastes instituiran clixés:

el crist polititzat   el crist enigmàtic   el crist eclipsat

LA COMUNIÓ (encontres entre “aquí” i “enllà” –miracles, sacrificis, èxtasis i similars–)

Hi ha Dreyer, Dumont i Reygadas. Però el pare de la protagonista

del *Samaria* (2004) de Kim Ki-Duk no sap què és un miracle.

“A Notre Dame hi ha una estàtua de fusta de Jesucrist. La fusta està tan vella i podrida, que no se'n pot reconèixer la cara. Fins i tot li falta un dels braços. De cop un dia un brot va néixer de la fusta. Però no tenia arrels... És molt misteriós, no?”

L'èxtasi existeix al rostre de l'altre¹⁶: marxem al primer pla.

I, sinó, –deuria pensar Kubrick– recuperem l'eròtica de la mística.

A la concepció d'un súper fetus tots hi sou convidats.

LÍNIES FINALS Ara, si l'aspirant ho creu convenient, i havent fonamentat la seva proposta

---

¹³ KIERKEGAARD, Soren. *Temor y temblor*. Berna: Tecnos, 2014.

¹⁴ SHAKESPEARE, William. *Henry V*. Londres: Penguin, 2010.

¹⁵ KANDINSKY, Wassily. *Über das Geistige in der Kunst*. Berna: Benteli, 2004.

¹⁶ LEVINAS, Emmanuel. *Dios, la muerte y el tiempo*. Madrid: Càtedra, 1994.

en bastides més que notables, caldrà que erigeixi la pròpia.

Si l'aspirant se sent buit, ompli's de coixins.